

Ett halvt sekel av diskriminerande behandling av företag i bageribranschen

Livsmedelsbranschens kollektivavtal löper ut i slutet av januari 2023. Arbetsmarknadsorganisationerna ETL och SEL har igen möjlighet att avlägsna den orimliga bestämmelse om anställande av personal på deltid som i cirka 50 år ingått i kollektivavtalet för anställda i bagerier. Alltså den bestämmelse som skulle försätta konkurrerande bageriföretag i en helt ojämlig ställning gentemot varandra om bestämmelsen följdes bokstavligen. Det faktum att tillämpningen av den aktuella bestämmelsen i kollektivavtalet leder till oskälighet beror till stor del också på att den finländska arbetslagstiftningen är diskriminerande.

För tydlighetens skull vill jag först konstatera att det enligt arbetsavtalslagen är fullt lagligt att anställa deltidsarbetstagare i Finland. Där upphör tydligheten, åtminstone när det gäller bageribranschen. Orsaken till detta är att man i den första meningens i 34 § (Deltidsanställda) i kollektivavtalet för bagerianställda mellan ETL och SEL begränsar och/eller försöker begränsa anställandet av deltidsanställda. I den aktuella bestämmelsen sägs så här: *”Arbetsgivaren kan anställa veckoslutsbiträden samt, om man lokalt avtalar om det, även andra arbetstagare med kortare arbetstid än de ovan nämnda maximiarbetstiderna”*.

Arbetsdomstolen, som endast behandlar ärenden för företag som hör till en organiserade arbetsgivarorganisation, tolkade i fallet TT 2016:6 den 34 § som gäller bagerianställda genom att konstatera att (fritt översatt) *”enligt ovannämnda motiveringar är den tolkning som bäst motsvarar skrivningen i kollektivavtalet att det krävs ett giltigt lokalt avtal för att anlita deltidsarbete under andra tider än veckoslut”*.

Här är det viktigt att beakta det diskriminerande elementet i den finländska arbetslagstiftningen, nämligen att enligt bestämmelsen i arbetsavtalslagen får lokala avtal i frågor som liknar 34 § i kollektivavtalet för bagerier endast ingås av företag som hör till ett arbetsgivarförbund (se AAL 13 kap. 8 §). I bageribranschen gäller detta alltså endast de företag som hör till ETL. Med detta sagt, hur gör då företag som inte organiserat sig i ETL och följer kollektivavtalet eftersom det är allmänt bindande? Får de alls anställa personal på deltid? Frågan måste ställas, eftersom dessa företag enligt den aktuella bestämmelsen i kollektivavtalet endast får anställa veckoslutsbiträden och lokala avtal är förbjudna för dem.

Det är allmänt känt att flera hundra finländska bagerier redan i tiotal år haft deltidsanställda utan att man ingått ett lokalt avtal om deras anställande i företaget*. Har dessa flera hundra bageriföretag agerat olagligt, då de anställt personal på deltid?

Min åsikt är att 34 § som gäller deltidsanställda i bagerier i kollektivavtalet inte kan binda ett icke-organiserat företag som följer kollektivavtalet på grund av dess allmänna bindande karakter. Om jag har fel, försätts företagen inom bageribranschen i en

ofattbart ojämlig ställning. Situationen vore helt absurd, om endast företag som är medlemmar i ETL kunder anställa personal på deltid under tiden måndag–fredag. Alla övriga finländska företag som följer kollektivavtalet för bagerier skulle bara få anställa personal på heltid under tiden måndag–fredag.

Var och en kan se att det ovannämnda är fullständigt oskäligt redan ur ett konkurrensrättsligt perspektiv. ETL och SEL skulle med stöd av den finländska arbetslagstiftningen ha försatt de företag som inte hör till ett arbetsgivarförbund i en

konkurrensrättsligt svagare ställning än de företag som konkurrerar med dem och är medlemmar i ETL. Här bör man också beakta vad som föreskrivs i 36 § i lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrätts område (rättshandlingslagen): *”är villkor i rättshandling oskäligt eller skulle dess tillämpning leda till oskälighet, kan villkoret antingen jämkas eller lämnas utan avseende”*.

Företagens ojämliga situation förvärras ytterligare av att det i Finland finns många bagerier och konditorier som tillämpar ett annat avtal på sina anställdas arbetsvillkor än kollektivavtalet för bagerier, till exempel kollektivavtalet mellan MaRa/Palsta som följs i inkvarterings- och restaurangbranschen. Bageriföretag som följer detta avtal kan anställa arbetstagare på deltid utan att bestämmelserna i kollektivavtalet hindrar detta.

Jag vet att vissa anser att man inte borde lyfta upp denna fråga till diskussion, då man i bageribranschen ändå klarat sig någorlunda bra med denna bestämmelse i redan över 50 år. Men ingenting förändras genom att man håller tyst om det, lika lite som denna bestämmelse förändrats på 50 år.

Mitt uppriktiga förslag är att ETL och SEL i de kommande kollektivavtalsförhandlingarna stryker denna bestämmelse, som orsakar förvirring, olägenheter och extra arbete, ur kollektivavtalet. Särskilt små och medelstora bageriföretag befinner sig redan i en tillräckligt svår ekonomisk situation. Det är dags att sätta stopp för det arbetsmarknadspolitiska spel om denna fråga som pågått i tiotal år och ge företagen arbetsro också i detta ärende. I Finland betonar man ofta jämlik behandling, speciellt inom fackrörelsen. Nu har SEL en utmärkt chans att visa att den jämlika behandlingen också gäller företagsverksamhet.

God jul och gott nytt år!

Mika Väyrynen

* Enligt den branschrapport som ANM publicerade i november 2021 finns det omkring 600 bagerier/konditorier i Finland. Enligt Statistikcentralens bageristatistik finns det 810 företag. Av dessa är cirka 20 bagerier medlemmar i ETL och tillämpar kollektivavtalet för bagerianställda.